

L'AVENS

LITERARI-ARTÍSTICH-CIENTÍFICH

REVISTA MENSUAL ILUSTRADA

➤ LOS ÷ PARDALS. ◀

I.

UAN l' Hivern arribá al pays dels Pardals entrá triumfalment com per tot á reu; es á dir ab acompanyament de néus, boyras, plujas y mastraladas. L' herba dels prats desaparegué y s' esfullaren los arbres; en quant als pardals, cóm ni un sol d' entre tots ells havia somiat en ferse un niu, no 'ls quedava altre recurs que viure y dormir en las despulladas bran- cas, sacudintse 'ls borrallons de néu que 'ls queyan á sóbre y resistint al vent que semblava qu' s' havia d' emportárselsen las plomas.

— Lo qu' es aquest hivern nos morím tots de fret, diguè un Pardal es- tornudant: yo estich gelat fins al moll dels ossos.

— ¿Y com nó? afegí un altre, sense un raig de sol que 'ns escalfi ni una fulla que 'ns protegeixi.

— ¿S' ha vist res més estúpit? exclamá un tercer, més vell é impetuós que 'ls altres, ¡ despullar als arbres justament cuan més indispensable 'ns es la fulla !... ¡ Vaya una gracia té que 'ls arbres estigan ben vestits y poblats al bon temps quan lo sol es bén calentó, quan l' ayre es tevi, quan la serc- na es deliciosa y las nits curtas!... Are, are, haurían d' umplirse de fulla 'ls arbres y no al estiu que malehida la falta que fá. No parlo ya de què lo millor fóra comensar per suprimir l' hivern pero sé que 'ls arbres posa- rían lo crit al cel dihent qu' ells necessitan una temporada de descans, de fredor, de mollena, de néus y de diables.... ¡ Enhorabona! deixém

donchs que hi hagi uns quants mesos d' hivern, pero al menos que fós l' hivern la temporada de la fulla.

Callá, s' estarrufá y torná á ajocarse molt satisfet de lo qu' havia dit. En cambi 'ls demés que havían escoltat son pompós discurs romperen en exclamacions d'aprobació y entussiasme, y més d'un l' ensalsá dihentli que si ell hagués fet lo mon altre cosa fóra de lo qu' es are.

—¿Lo mon? continuá ab despreci, ¡sobradament se coneix qu' es obra no més de sis días! Déu va dir: aixis m' ha surtit y aixis está bé, prengueulo tal com es y sino deixeu-lo. — Naturalment: com ell no tenia de viurehi.....

—Y en menos que canta un gall se proposá, 's discutí y 's resolgué enviar una comissió á Déu perque amaynés velas y arreglés lo qu' está mal fet. La comissió se compongué d' alguns mils manifestants y ab nostre philosoph al cap varen obrir las alas y vola que volarás trucaren á las portas del cel.

II.

Déu, avesat ja de temps á embaixadas parescudas, s' escoltá al orador ab un sonrís benévol y sense contradir una paraula; quan l' aucell hagué terminat sa llarga y desvergonyida perorata, exclamá gravement passantse la ma per sa blanca barba:

— Es á dir que tota vostra pretensió 's reduheix á demanar que la fulla qu' are surt per la Primavera surti per la Tardor, y que en lloch d' estar en son plé al Estiu ho estiga al Hivern. ¿Aixó es tot?

Tots aquells mils bechs respongueren unánimement que sí.

— Donchs fássis, afegí l' Etern Pare ab la senzillesa del qu' acorda la cosa més natural y factible.

Y espay á través, cantant y xisclant, s' entorná cap á son pays la multitud satisfeta, trovant que Déu era una persona molt enrahonada, y que fet y fet lo món no estava tan mal enjiponat com á primera vista sembla.

¡Ab quina deliciosa sorpresa trovaren, al arribar á sa patria, los arbres revestits de fullas verdas com al bo de la canícula! ¡Ab quina fruició s' dispersaren y ajocaren per las branca!.....

Bé es veritat qu' al segon dia se convenseran de que 'l vent 'ls gelava lo mateix are qu' hi havia fullas que quan no n' hi havia; bé es veritat que 'l pes de la néu fent doblegar de tant en tant las fullas feya que los cayguesin al demunt verdaderas avalanxas, pero..... ningú s' atreví á queixarse fora 'l nostre philosoph qu' un día de sol murmurá:

— Ab franquesa, lo qu' es avuy aquesta fullaraca fa més nosa que servey; prou poch sol que tenim y encare 'ns lo roba.

— Baixa de la branca y pòsat al mitx del camp, li-replicá un pardal sensat ; allí res te farà sombra.

— ¡ Just! esclamá irriat lo filosoph, de peus sobre la néu per arreplegar un reuma.

Pero tot aixó fòu res; quan apuntá la Primavera las fullas comensaren á esgroguehirse, á corsecarse y anaren cayent una per una ; quan vingué 'l Maig los arbres estavan espampolats que donava llástima véurels. Y quan arrivá 'l Juliol lo sol era tan ardent que 'ls imprudents pardals no trovant una ombra hont refugiarse anavan cayent morts pe 'ls camps, rustits, calsinats com la fullaraca que cubría la terra.

Llavoras compregueren que la situació era crítica y que la rassa estava compromesa, y tots los que quedavan, formant una comissió mólt menos numerosa que la primera, 's presentaren novament á Déu y li suplicaren que deixés las cosas tal com estavan avants, qu'entre patir fret al Hivern ó morir calsinats al Estiu lo primer era preferible.

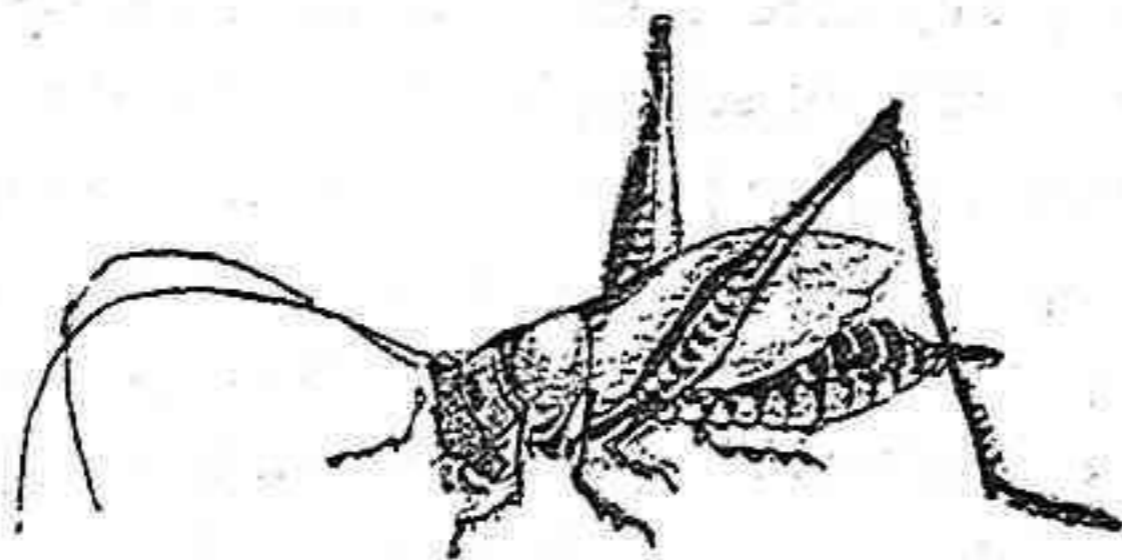
Déu los escoltá sonrihent y després de sentida la embaixada, esclamá ab entonació severa :

— ¡ Panxa-contents, gormants!.... Haguessiu pensat en fervos nius com las orenetas ó ciutats com las formigas no sofriríau tant las inclemencias del temps ni hauríau vingut á molestarme inútilment ab vostra pretensió estúpida é inverossímil. Desd'are endevant la fulla surtirá per Primavera nó per agradarvos, sino porque aixís es just que siga. Vosaltres per cástich perdreu la patria, anireu errants pe 'l món y viureu de la rapinya esposant á tot hora la vida per guanyárvola. Fássis com he dit y no comparegueu may més á ma presencia.

Y tal com ho maná Déu se cumpliren las cosas.

20 Desembre de 1882.

APELES MESTRES.

LO LLIBRE VERT

DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA. (1)

GON al reptat aurá hom dat par ó contra-semble, axí com damunt es dit, la cort deu dar temps, á la batalla á fer, de XXX dies. E que 'ls batallers sien arreats d' entrar al camp, al XXX dia. E entre aquets XXX dies la cort deu fer lo camp. (1)

Lo qual camp deu eser cayre, e deu aver de cascun cayre XXV destres, e cascun dels destres XXV deu haber XII palms de cana de Barcelona. (2) E deu eser ab pals engir e abrets en restats e clavats, e deu esser pla e igual, e no pedregós, ans si pedres hi ha les ne deu hom gitar. E la cort deu fer guardar lo camp de nuyt e de dia den tro que la batalla sia feta, per ço que hom no hi pusque amagar ne soterrar nulles armes, ne fer metsines, ne conjuracions, ne posar breus, ne altres coses per que negun dels batallers fos embargat de son dret amenar ó deffendre.

El dia que al camp entrarán los batallers, deuen jurar en poder de la cort, sobre l' altar de sent Just (3) e sobre 'ls sants quatre evangelis, la I en presencia del altre segons la forma del reptament e del respost. En aquesta manera que la cort deu tenir lo reptament escrit que 'l reptador ha fet, e el respost que ha fet lo reptat, e deu los fer liger en presencia d' amdos.

El reptador deu dir lo aytal jur (4) que aço de que he reptat aytal es vritat e que ho menaré. E el camp no metré coltell, ne misericordia, ne agulló, ne nenguna manera d' armes sino aquelles que acostumades son de metre, ço es, alberch ab capmall e ab calces de ferre, escut e lança que no sia emplomada, e capel de ferre, e dues maces, e dues espaes e en neguna de las maces no aurá agulló ne serán plegadissas, ne hi metré armes que ajen vertut, ne nomina, ne pera preciosa, ne breu, ne portaré sucre candi; así Deu m' anit en aquesta batalla e aquets sants quatre evangelis.

E si fa la batalla per altre deu dir: jo aytal dich que ço de que aytal ha reptat aytal cavaller es vritat, e jo per ell menarho he aquest cavaller, e puxes digue totes les altres coses qui damunt son dites en persona del reptador.

(1) Véginse los números 10, 11, 13 y 18 de nuestra Revista.

E axí mateix aquell qui es reptat deu dir : jo aytal dic que ço que aytal cavaller m' ha reptat no es veritat, e jo menar ho he. E puxes digue totes les altres coses que damunt son dites en persona del reptador.

E si 's combat per altre deu dir : jo aytal cavaller jur que ço de que aytal cavaller ha reptat aytal hom no es veritat, e jo menar ho he per ell. E puyes les altres coses que damunt son dites en persona del reptador.

E fets los sacraments , axí com damunt es dit , la cort trameta dos prohoms bons e leals ab cascún dels batallers que sien al guarnir, que veien que nos pusquen pus guarní, ne més armes metre, sino axí com acostumat es e dit de sus. E que guarden que en les testeres dels cavalls , ne en los sobre senyals, ne encubertes, no posen pells d' esquirols, ne d' altres besties, ne coes, ne alguns espuintalls per que 'ls cavalls s' espaordissen que no 's volguessen acostar.

Avans del día de la batalla, e en aquell día, faça cridar lo veguer que algun cavaller ne escuder ne null altre hom estrany, no cavalch en cavall ne en rocín corredor, ne porten armes á la batalla al camp, ne les hi tenguen , e qui ho farà sia pres e perda les armes el cavall ó el rocín que cavalcará. E quell hoste de cascún estrany, retenga dins sa casa los cavalls e els rocins e les armes dels homs estranys que ab ells albergaran dins tencadura.

Entorn lo camp , prop lo palenque , vaia lo veguer mentre la batalla se farà , ab XX prohoms de la ciutat á cavall , ab armes , pera guardar lo camp.

Tots los altres ciutadans de peu ab lurs armes estien part ab lo veguer, e part ab aquells qui ab ell irán armats, en axí que espay romangua entre 'ls ciutadans qui serán á peu armats e los pals, per tal que 'l veguer e aquells XX qui ab ell irán pusquen anar entorn del camp.

E apres los ciutadans de peu armats estien tots los homs qui cavalquen, estranys e privats e de peu senes armes.

Con los batallers deurán entrar al camp, á cada cantó del camp estia una crida que fortment e sovent crit que negu no gos fer, mentre la batalla's farà, negun senyal, de paraula ne de fet, ne ab ma, ne abres ; e quilx farà aquí mateix sia prés per lo veguer e per los armats qui guarden lo camp ab lo veguer, e sie punit á coneguda dels prohoms.

A negu no gos moure á pendre altre sino solament lo veguer e aquells qui ab lo veguer serán armats, per ço que ravata no si pusca moure. Si negun si moura á pendre altre, d' aquets emfora, sia prés per lo veguer ó per aquells qui ab ell sían armats, e sie punit á coneguda de 'ls prohoms elets.

Encara la cort deu aver XII prohomens bons e leylals de la ciutat qui sien feels, e escoltes qui sien el camp ans que 'ls batallayres venguen, e reben los batallayres á la porta del camp, e estien aquí menyns d' armes dins lo camp d' entro que la batalla sie acabada.

La porta del camp sie ves sol ponent, e que 'ls batallayres entren en ves sols ixent. Lo reptat deu entrar primer al camp.

Los feels que estarán al camp reben los batallayres, e 'ls uns dels feels tenguen la I de 'ls batallayres e 'ls altres tenguen l' altre, e partesquen lo sol en art que egualment venga á cascun dels batallayres al començament, en guisa que no do més a la cara á la I que á l' altre.

E quan lo sol aurán axí partit, posen la I endret del altre, e enans que 'ls lexen anar, los feels demanen á aquell que tendrán cascún, si cavalquen be ne si son arreats, e si queren boure donenlin, e si la I non quer, donen ne á aquell quin quer.

Puxes, de cascun dels batallayres, moves I dels feels, e quant serán el mig del camp entre els, los altres feels laquesquen anar aquell batallayre que tendrán; e puy Deus don dret a aquell qui 'l ha.

Los XII feels, qui estarán dins lo camp, se partesquen, que quant los batallayres aurán iaquits anar ne estien á cascún cantó del camp III, per escoltar les paraulas que parlarán ne dirán.

E si tanteses que á alcún dels cantons del camp ó en qualque altre loch del camp la batalla s' aproximaba, acostense los feels qui serán el camp, per escoltar e per oir ço que dirán, per ço que nuls se pogués provar si contrast se movía. (5)

E si tanteses que la batalla no 's vença lo primer día al vespre con lo sol se pondrá, partesquen los feels del camp, e efermen en qual loch estaven cascún dels batallers, ne con estavan, ne quantes armes tenien, ne quals e con les tenien, e si negunes armes jahien el camp en qual loch del camp jahien ne con, en guisa que si l' endemá hian á tornar que posats nos sien, que 'ls tornen en aquell loch del camp e en aquella guisa que estaven en la hora que 'ls partiren, ells e cavalls, e tornen les armes qui el camp jahien en aquell loch axí com estaven

Los feels guien los batallers del camp ensemps, e la una part d' ells menen sen la I dels batallers á una casa, e la altra partida á altre casa, en guisa que la I bataller no pusque veer l' altre al desguarnir, ne 'ls cavalls, ne puxes no puscha saber con va l' altre, per car si la I era pus aparellat que l' altre, ó ell ó el cavall, l' altre no vendrá tant volonters á la posa si 's parlava.

Los feels pensen egualment del menjar e del boure dels cavallers e dels

cavalls , e tro al matín que hom los torn al camp ; e no pens en de les nafres de negún á curar, ne dels cavalls.

Axí con equalment e ensemps los tragneren del camp que equalment e equalment e ensemps los hi tornen, e posenlos en aquell loch e axí con los trobaren con los partiren ; e axí ho façen tots dies entro la batalla sía partida.

Si alcun dels batallers colrra ó emblara alguna de les armes al altre e les gitara part les barreires del camp aquelles armes no hy tornen puxes.

Encara si á negún dels batallers caurán armes ó l' altre bataller les fara caer part les barreres del camp, aquelles armes no hy tornen puxes, ne aquell no les puxa cobrar.

Si alcún dels batallers firén ó colpeján, ell empero tinent les armes, passara part les barreres alguna part de les armes que tendra, aquella part que passará part les barreres no li deu esser toltá, car no es rahó, que pus ell tenga les armes en síe senyor ; si combatén e firén e colpejant alguna part de les armes passara part la barrera que per ço li toyla hom aquella part.

Encara que si el bras ó la ma ó la cama ó encara lo cap de I dels batallers exís á part los pals ó les barreres, no li colla hom aço ne sía empexat que d' aquells membres no 's pusque deffendre e ajudar contra son adversari pus tot lo cors de fora lo camp no es.

Lo reptat deu tenir camp per tres dies, ço es á saber del sol exit tro que 'l sol se pon e no plus.

E si entre aquets tres dies lo reptador fará dir al reptat que vençut es, ó que 's ret al *Temple* ó al *Espital* ó á altre orde a orda dels feels, ó 'l fara exir del camp, ó 'l auciará al camp, lo reptat deu eser jutjat per vençut : lo reptador qui vençut aurá deu conseguir e guanyar son plet, ço es ço per que lo reptament fo, e deu li ser esmenat tot lo mal e don que en la batalla aurá pres axí en perdiment de cosas con en cura de nafres e en messions de metges, con en altres messions que en la batalla aurá fetes, e deuli ésser deffinit per lo vençut tot lo mal que 'l venssedor aurá pres en la batalla, segons que 's conté en aquell usatge qui comensa Batalla per aço es fermada per penyores.

E si 'l reptat ve pora salvar al camp per los damunt dits III dies, si que no eixirá del camp ne hy será mort ne vençut axí com damunt es dit, ha guanyat son plet, ço es, aquello de que era reptat, e deu ser desreptat en cort axí com había estat reptat. E deu li hom desfer totes les messions que per rahó d' aquell reptament ó de la batalla aurá fetes, e esmenat tot lo don que en la batalla aurá pres axí con en cosas, con en cura de nafres,

con en missions de metges á coneguda e á tatxament de la cort, e deu li eser deffenit lo don e el mal que fet aurá, á aquell qui 'l combat, en naffres e en altres coses.

Si aquell que es reptat de bohía es vençut, si la bohía es d'aquelles grans bohies qui esmenar ni redeger no 's poden, axí con es: qui auçiu son senyor, ó fill ledesme de son senyor, ó jau ab la muller de son senyor, ó li tolrra son castell, ó noyll li volrá retra sens empatxament ó penyorament, ó li farà tal mal que no li puscha esmenar: romanga baare per tot temps e null hom no 'l ne gos sofferir, e ischa de tot lo comtat de Barcelona; e d'aço destrenyel la postat, car baare manifest e vençut d'aytal bohía qui redeger e esmenar no 's pusque, no deu romanir en terra d'homens leals.

E la cort haia la terça part de les penyores de CCCC morabetins; e si les parts volen crexer les penyores demés de CCCC morabetins pusquen ho fer, mas la cort no guanya res sino dels CCCC morabetins.

La cort deu haber per lo camp afer XX morabetins entre amdues parts. Lo cavall e los guarniments e les armes del venssut, haia la cort.

(1) En la rúbrica d' En Bruniquer (tom. I, cap. XXXIII, fól. 352) se dona compte d'una Batalla per la qual lo camp sou una horta entre Monjuich y la Drassana. Diu axis la rúbrica: A 7 de Maig de 1379, per quant dos cavallers de Valencia havian de exir en Batalla y lo rey havia assignat lo Camp entre Monjuich y la Drassana y tocava á la ciutat fer las estacadas, posar barras y gent de guarda per seguretad del Camp y de la ciutat, per ço lo consell doná poder als consellers de fer dites coses y pagar lo gasto.

(2) Tres metros aproximadament.

(3) Era en l' altar de San Felio ó Félix, que tenia á més altres privilegis, en la iglesia de San Just.

(4) Respecte á la forma del jurament, en los constitucions de Catalunya (traducció catalana, llibre IV, fól. XCIII girat, edició primitiva) n' hi ha una d' En Jaume primer, que deu consultarse, respecte al que s' ha de fer per trevas trencadas.

(5) Dels feels diu lo Poema del Cid (v. 3, 594 y 95):

El rey dióles fieles per dezir el derecho e al non,
Que non varajen con ellos de si ó de non.

Haguèrem volgut completar aquet tractat de *Batalla facienda* ab citas complementarias que l' haguessin fet més general; empro després habèm considerat que la nostra misió era sols dar á conèixer aquet curiós *Libellus* inclós en lo Llibre vert. Aquell trevall seria curiós y donan abundants datos per portarlo á cap M. Montesquieu, *Traité des lois*, llibre V XVIII; M. Beaumanoir, *Coutumes de Beauvoisis*, curiós llibre que regularment segueix M. Montesquieu; César Cantú que tracta extensament dels judicis de Deu en sa *Historia Universal*, tomo VIII, pág. 451; lo mateix poema del Cid referint lo desafio dels campeons de l' héroe ab los comtes de Carrión, etc. Per lo demés nos habèm decidit á publicar integro lo *Libellus* creyentlo sumament important y curiós.

(Seguirá.)

CÒR ÷ DE ÷ LA ÷ SEU ÷ DE ÷ BARCELONA.

PER nosaltres que l' coneixém y podém véurerlo cada día, es una meravella d' art y un motiu de fecundas impressions; per los forasters, un dels millors accessoris de nostra rica Seu, que de sí sol val la pena de fer un viatge.

No tractém de ferne descripció baix lo punt de vista de la filosofia del art ó del dogma, que n's portaria molt enllá; sino en lo concepte purament técnich, per aclarir alguns duptes que n's ocórren.

Com á trevall delicat y primorós de la bona época del istil ogival, pocas altres Seus espanyolas la aventatjan. Nosaltres lo prefeírm á iguals accessoris de las renombradas iglesias de Sevilla, Toledo, Búrgos, Salamanca y altres, ja que en la historia del art ocupa un lloch més important, com devancera de totes, pertanyent á mitjans del sigle xv, quan las sobreditas son de fins del mateix ó de comensos del següent, y per tal, ménos puras de istil, sino corresponen ja al hybrit y desigual de la renaixensa.

Aném á fixar nostres duptes.

Segons lo bon y malhuyrat amich En Piferrer, autor dels *Recuerdos y Bellezas de España*, trahentho de fonts auténticas, com son los manuals del Capitol y llibres d' obra, uns alemanys, Miquel Loquer (acás Loecker) y son deixeble Joan Frederich, tallaren en 1483 las delicadíssimas cimeras que coronan las tronas altas; citant lo Manual de *tempore Ginebret*, de 1483 á 1485, mentres Matías Bonafé, (nóm catalá), treballaba ditas tronas en la fetxa de 1453, segons altre manual de 1457 á 1460.

Ara be: sabut es que ditas tronas s' óbran entre brassos ornamentats, tenint quiscuna un asiento llevadís, que alsat forma en la vora de la postada una repiseta, nomenada *paciencia* ó *misericordia*, que servía als conventuals per recolzarse sempre que debían cantar ó resar en peus, á

JOYAS ARQUEOLÓGICAS.

FIGURETAS DEL CÒR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA.

JOYAS ARQUEOLÓGICAS.

FIGURETAS DEL CÒR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA.

manera de *compassió* per sa llarga feyna. Aixís en lo póm dels brassos com en las misericordias, era segons apár, costum general, y per cert no olvidada en lo cór de que tractém, lluhir los artistas tot lo capritxo de son enginy, com feya l' imagineire en mensulas, coronisas, capitells y gárgolas del edifici, representant quantas extravagancias se'ls ocorrian, feras y vestigles, ángels y diables, figuras grotescas de tota mena, segurament per gala de magí, dat lo peu forsós del irregular espay que debían ocupar, com círcles, triángols, polígons, etc., hont verament ab singular travessura, figuraban complicadas escenas y violentíssimas posturas. Lo pitjor es que en alas de semblant capritxo, ó en abús de aytal llibertat, se permetían sovint mesclar ab lo sacro lo profá, y tan profá, que passa de mida, no comprenentse com los Capítols, á menys de excusarse en la costum, consentíssen dits abusos, que ratllaban en veras profanacions. Lo cór de nostra Seu ne conté algunas, sens arribar á escandalosas, certament impropias del lloch, pero tan picantas y enginyosas, que be s' pot dissimular la impropietat en benefici del mérit artístich y de la llúm que donan sobre trajos, tipos y costúms de la fetxa de sa construcció. Per los grabats adjunts, podrá estimarse lo que valen aquellas joguinas de gubia, poch menys que improvisadas, ab una soltura de ver artista, y una vis cómica inclusiva de tota la fina sátira de l' edat mitjana. Altre cosa s' en desprén, y es la índole essencialment alemanya d' aytals tipos, ja per la calitat de escenas, personatjes, mobles, utensilis, instruments, etc., ja sobretot per las vestiduras, fetas com ací no s' estilaba, ab aquellas gorras planas de vora marletada, que no vingueren fins en lo regnat de Cárlos V., ab sos colls alts també marletats, caputxetas closas, mànigas de bossa y empunyadura retallada, altrás perdudas per dona, jupons bombats ab ratllas daltabaix, tan curts que no tapan lo que deurian, calsas ab *loquet* ó braguera, y en especial los cabells á rinxos esburifats, que en Catalunya se pentinaban pláns y llisos.

Aquestos detalls son per nosaltres clar argument de que tot lo cór, enclosa sa cadirada, es obra dels mestres Loquer y Frederich, ja portassen la feyna feta de sa terra, com algú ha suposat, ja la treballassen en la nostra per un espay més ó ménos llarch. Pero sent aixís, quína part feu en Matías Bonafé, ocupat en la obra de las tronas ó cadiras vers l' any 1453, segons registres del Capítol? Cóm es possible que sent catalá, imprimís á la mateixa lo carácter del istil alemany, no habent vingut mestres d' aquella terra fins trenta anys després, per cenyirse, inseguint los dits registres, á las cimeras ó dossellets superiors? No es més de creurer que en Loquer fou lo director de tot, lo autor del pensament, avans del coronament general, potser treballant desde 1453 baix las suas inspiracions, en Bonafé,

que podria ser deixeble seu y no catalá , encara que l' nóm ho semblia ?

Heus aquí exposats nostres duptes, que no careixen de interés. Admesa tal hipótesis, los memorats registres, no significarían que la obra del còr fos en part catalana y en part alemanya, y de diverses fetxas , sino tota de una direcció , y tal volta empresa ans del temps de 'n Bonafé ; y de aquí deuria deduirse que pertany á la industria estrangera , de mitjans del sigle xv.

Altres cosas podriam anyadir sobre fets posteriors ocorreguts entre lo Capitol y dit Loquer, que donaren ocasió á un plet sobre certas circumstancias dels dossellets, contribuhint aixó á la idea de que solsament abricás eixos últims , y lo que es més sensible , contribuhint també á sa mort, ocorreguda en l' entremitj, ab tal que no pogué cobrar lo complet de son treball, y prou feynas costá á sa viuda liquidarlo en definitiva.

J. PUIGGARÍ.

➤ CANÇÓ ❖ DEL ❖ HIVERN. ◀

I.

No era fet lo mon encare
al comensá 'l meu regnat,
tants que 'n rodan pél vuyt, are,
allavors no habían nat;
la fredor tot ho omplenava
y ab la joya que regnava
pél no res me revejava
com un poltre enjoguessat.

II.

Tanta fredor y tristesa
fins á Deu va condolir,
y á l' alé de sa grandesa
del res lo mon va sortir.
Jo vegí de llum intensa
plena á doll la volta inmensa
y en ma cara, com ofensa,
un raig de sol vaig sentir.

III.

Y allá al cim de una alta serra
tota coberta de neu
palau me doná en la terra
la paraula del bon Deu;
y allá ab ánima entristida
vaig passant ma trista vida,
mon despit creix sense mida
y voldria 'l mon tot meu.

IV.

Tal Satan de la Divina
paraula del Increat
per la que 'l sol se ilumina,
va sentirse despenyat,
y rodant, rodant sens treva
per la inobediencia seva
caygué al abim desd' hont lleva
crims y dols y malvestat.

V.

Per ço quan baixo á la plana
so l' ángel de destrucció,
mon alé lo camp arrana
com l' espiga 'l segadó',
ni una flor deixo en ma vía,
tot ho arraso ab alegria,
y del sol al naixe 'l día
emboyro y tot la claró'.

VI.

Quan al mon ab rabia miro
desde mon palau nevat
; ab quin dolor que suspiro
per no veurel tot gelat!
Jo 'l voldria sense vida,
erm y trist; la pau fugida
que la terra malehida
no llevés ni un grá de blat.

VII.

Mes al véurela tan bella
per l' estiu y la tardor
y tornantla maravella
lo Maig esclatat en flor,
desde mon palau sofreixo
y ab lo neguit, m' afluqueixo,
y trist y sech, m' envelleixo
consumit per mon dolor.

VIII.

Peró ab mon anyal rumiatge
m' en revenjo cel sufert
que ni sols deixo l' imatge
de una flor, de un arbre vert;
brama 'l mar á ma bufada,
y ab sa veu enrogallada
lo torrent de l' encontrada
d' aucells deixa 'l pla desert.

IX.

Tú, la nina de la plana
que t' en fan tant be l' amor,
jo 't robo la flor galana
que t donava l' aymador,
y si mors, la nina hermosa,
ab ma tasca esgarrifosa
per lo marbre de ta llosa
no hauré deixat ni una flor!

X.

Enorgulleixte natura
ab los cants de tant d' aucell!
jo 't torno la sepultura

de tot lo bo y tot lo bell:
y, mentres ab neu te mullas,
jo m' enporto tas despullas
lla d' allá, entre secas fullas,
ab la avaricia d' un vell.

XI.

Quan travessa la pradera
cansat lo riu, murmurant,
sos remors de primavera
m' atormentan tant y tant,
que 'l gelo ab manya traydora,
ó ab corrent devastadora
lo llanso péis camps afora
destruhint y esmicolant.

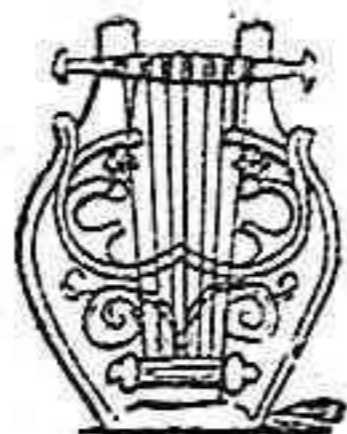
XII.

¡Y sempre aixís! ma esperansa
no més es la destrucció
y compleixo sens recansa
ma horrorosa obligació.
Y fins de la llum del día
apreso y tot la agonía;
massa sol, ¡me cremaría!
y l' ombra me va melló'.

XIII.

Fins que torni altre vegada
lo mon al res d' hont va eixir,
y en la fredó embolcallada
la terra giri á desdir,
no tornaré á ser lo qu' era,
tindrè 'l mon per capsalera
y regnaré ab joya vera
sobre l' inmens cementir.

FERRANT AGULLÓ.

➤ LO ÷ GRA ÷ DE ÷ MESCH. ◀

COMEDIA EN QUATRE ACTES Y EN PROSA, PER D. J. FELIU Y CODINA.

DÉYAM en lo número anterior que lo crítich que sols pot apreciar la bellesa d' una obra per sentiment, té de recórrer á la idea quan tracta de jutjarla. Ara be: hi ha vegadas en que la bellesa es tan marcada, nos impressiona de tal manera, que la emoció que causa s' ense nyoreja de nosaltres, y ab dificultat cedeix lo lloch al judici que normalment vé seguint, segons creyém nosaltres, á aquell sentiment.

Hem probat ja varias voltas d' examinar escena per escena, element per element, lo *Gra de mesch*, pro sempre, al voler lo judici pendre la paraula, la gratíssima impressió que experimentarem al veurer representar aquesta obra se reproduex en nostre ánim, y no 'ns es possible més que disfrutar, delectarnos assaborint de nou, sisquera de recort, l' aticisme, la gracilitat, la bellesa de la nova creació del Sr. Felíu y Codina.

De tot se troba en ella. Desde las escenas graciosament ridículas que motivan la recepció, las preferencias, los discursos y la sordera del diputat D. Miquel, y los afanys del president absolut, lo Sr. arcalde, y las pillastre-rías del federal y sobre tot d' en Cristet, fins á las ab tanta naturalitat tendríssimas de la Margaridoya y en Salvi (tan escasas que potser se reduheixen á dugas), y á las conmovedoras del final del segon acte, y fins á la bellesa de la concepció total, no hi ha res que, cada cosa per son estil, no atregui al espectador.

Aixís enclourém nostra crítica en un sol mot: la obra es bellíssima prescindint de nimietats.

Debém anyadir, y ho fem ab vertader gust, que los Srs. Goula, Fontova, Soler, Isern y la Srta. Fontova y en general tots los que preneren part en la execució del *Gra de Mesch* estigueren inimitables. ¡Ah Sr. Goula, quin gust nos daría véurelo sempre á la altura á que arriba en aquesta obra!

TOT COR, POLVORA EN SALVA,

JOGUINAS DRAMÁTICAS EN UN ACTE Y EN VERS, PER D. E. AULÉS.

Si cap altra bona qualitat tinguessin, sempre serían escoltadas ab plaer per la gent de gust, sols porque son una escepció entre mitj d' eixas torpesas que tant sovint arregla, ¡ah no! crea ab tota originalitat, un altre autor dramátich que si critica artistas y espectacles, com creyém, per cert gasta á vegadas mal humor.

Lo Sr. Aulés, seguint lo camí que va ben be senyalar desde lo may prou alabat Cel rogent, ha sapigut, en sas últimas joguinas dramáticas, separarse del género que (per desgracia ho hem de confesar) priva avuy en lo teatro, presentant al espectador dugas obretas las quals, particularment *Pólvora en salva*, semblan sortidas de la pluma d'en Bretón ó d'en Narcís Serra.

No han tingut éxit.

Quelcóm haurá influït en la fredor ab que fóren rebudas lo mal gust qu' altres s' encarregan de propagar en lo públich, pro també cal atribuir al Sr. Aulés no poca culpa.

Si en 'loch d' escriurer á vola ploma las obras últimament representadas, com cal suposar, las hagués meditat y pulit, al propi temps que trobar recursos nous per donárlashi la vida que á voltas las hi manca, lograba esmenar alguns xistes que, com lo qu' acaba *Tot cor*, desdiuhen del aticisme que li ha valgut tantas lloansas. De res va servirli la poch enginyosa salvaguardia d'anunciar que sas obras, una al ménos, pertenyían á un género nou en lo teatre catalá; *Pólvora en salva* ha sigut de las dos la de més poch éxit. Es trist, molt trist, que qui podria tornar la dignitat y la gracia á la corda cómica-lleugera del teatre catalá, la abandoni en la manera que demostra lo poch estudi que 's veu en una y altre obra, qu', á pesar de tot, trobém dignes de sort miyor que la qu' han obtingut derrement.

Los actors las han interpretadas molt be.— G.

BIBLIOGRAFÍA. (1)

LO FRESER, per J. MASSÓ Y TORRENTS.—Nostre company de redacció en Jaume Massó y Torrents, ha inaugurat fa poch ab aquest llibret la biblioteca de guias pera l' excursionista que ab lo títol *Catalunya per sos rius* tenia projectada.

A posta hem retardat lo judici fins que la opinió de la premsa y del públich s' hagués mostrat, ja que tractantse d' un amich necessariament havia de resultar difícil l' esser imparcial; mes ara ja podem dirho: la obra es amena, ben escrita casi sempre y plena de curiosos datos que provan la diligencia del autor. Sens dupte que á aquestos últims podrian encara afegirsenhi si la obra fos de més extensió y altre 'l propósit de qui la publica. Ara sería injust demanarho. Lo llibre no es una historia sino un guia. Altres ne seguirán, essent lo més próxim lo dedicat al Ebro catalá. La redacció d' aquest corre á cárrech de l' entussiasta excursionista 'n Cels Gomis company nostre també.

Publicar eixas obras en un tamany mitjá era no solsament molt vist sino poch cómodo pera 'l viatjer. Per aixó la biblioteca de que parlém ha adoptat un tamany que permet portat un tomo fins en la butxaca de l' armilla, un tamany que podríam dir intermedi entre 'l llibre y 'l medalló de rellotge. Nostre amich ho expressá en una de las dedicatòrias de son *Freser* dihent: « lo que més dech recomenarte es que no 'l perdis.» Y aixó

(1) L' AVENS agrahirá als autors ó editors d' obras « més ó menys remarcables en algun concepte », que á fi d' anar fent cada vegada més complerta aquesta secció, que tant profitosa pot ésser pera fomentar las aficions literarias de nostre públich, se servescan enviarli un exemplar ó senzillament una noticia de la publicació. Los encarregats de fer las criticas se reservan, no obstant, la llibertat d' ésser severos en ellas quan lo que se 'ls envihi no sigui acreedor á alabansas.

repetim nosaltres al lector tement que si se l' hi pert per las profunditats d' alguna butxaca s' amagui tant be com, segons conta la rondalla, feya 'n Pere Patuflet sota una fulla de col. — A.

POBLET, RECORTS DE LA CONCA DE BARBERÀ, per EDUART TODA Y GUELL. — Lo bon estat de nostre renaixement pot calcularse ja pe 'l número d' obras d' estudi que veyém anar publicant. Lo llibre del Sr. Toda vé á enriquir lo número d' aquestas. No es, no obstant, una obra feta ab l' aplom del arqueólech, sino ab la curiositat del excursionista aprofitat. Hi trobareu datos, molts datos. pero ni una consideració sobre las bellesas artísticas, sobre las fetas históricas del celebrat monastir. Creyém que l' objecte del autor no ha sigut altre que 'l de manifestar tot amenisant, las impresions rebudas á la vista de Poblet, fer una descripció de tan importants ruinas per la inteligencia de tothom, trassar la historia del monastir per coneixement de tots. Y aixó ho ha conseguit, enriquintho tot plegat, ab un istil senzill, clá y elegant. En la enumeració dels fets li hem vist desplegar un criteri imparcial.

En la segona part del llibre, ó sia, *Recorts de la conca de Barberá*, deixa de tenir l' objecte que en la primera sembla ovirarse. En algunas cosas no s' hi veu més que al escriptor; la descripció del tipo *Joan de la Polsaguerx*, que ja li conexíam, no 'ns deixarà mentir; la jutjem bastant bona com á treball literari, però no trovém rahó pera ferli formar part de *Poblet*.

En resúm es una obra útil y fins bona; tothom qui la llegeixi 's formarà cárrech de lo qu' es y ha estat lo monastir, aixís com de la pintoresca conca en que 's troba enclavat. — V.

EN LO SIGLE DE LAS LLUMS, per D. JOAN GUARRO Y ELÍAS. — L' autor d' aquesta obreta ha tingut la galantería d' enviárnosen un exemplar ab una atenta dedicatoria. Una galantería mereix ser corresposta ab altre; pero ab una, no ab dugas. Si fem ab éll, donchs, lo que no hem fer may ab ningú en aquestas notas bibliográficas, aixó es, donar públicament al autor las gracias, quedém perfectament en paus. Pero lo que l' autor desitja no es segurament aixó sol, sino que L' AVENS judiqui sa obra y aixó ja es assumpto en que las galanterías no hi entran, ja es diferent, tan diferent que demana punt y apart.

¡ Lo progrés ! ¡ Lo sigle xix ! No hi ha dupte que son dugas grans cosas que valen la pena d' esser cantadas per los poetas y á nosaltres nos son molt simpáticas com se compren desde 'l moment que á l' una la preném per títol; mes ¿ creu lo Sr. Guarro y Elías que la manera de glorificar *lo sigle de las llums*, com éll diu, es imitant las *letrillas* picarescas que féren alguns clássichs castellans ben avans del *sigle de las llums* y qu' avuy ja no passarian per massa infantils ? ¿ Es seguint lo género de 'n C. Gumá que varias vegadas hem combatut per lo perjudicial que 'l creyém (al género, no á 'n Gumá ?) ¿ Es parlant molt de *llana* (sic) y creyent que pera ser bon fill de nostres temps es precís voler que tot ignorant se las pegui de *esprit fort* sense com va ni com costa ? ¿ Es ensalzant per un costat l' ilustració y versificant malament per altre ? Si l' hi hem de ser franchs, son llibre no és una obra literaria. Y no sentho no fa per nosaltres, que lo que 'ns propo-sém es fer literatura.

LA EXPEDICION Y DOMINACION DE LOS CATALANES EN ORIENTE JUZGADAS POR LOS GRIEGOS, monografía de D. ANTONI RUBIÓ Y LLUCH.

Tart hi arrivém. Quan ja á fora de Catalunya se 'n ha parlat. Passin, no obstant, nostras frases per no voluntariament retrassadas.

Feya temps que lo Sr. Rubió y Lluch preparaba materials pera aquesta obra de la cual n' havia donat á coneixer algunas primicias en forma d' articles. Aixís ha sortit ella: plena d' erudició y mostrant en sas 123 planas las senyals visibles d' un treball pacient y conciensudament fet. En cinch

parts la divideix l' autor, examinant en la primera los recorts que de la célebre expedició conserva 'l poble grech en sas tradicions y cansons populars; en la segona cóm parla la moderna literatura grega de la dominació catalana, fent de pas una rápida enumeració de las produccions de nostra renaixensa y de la literatura castellana inspiradas en aquest epissodi y cridant vers éll ab justicia la atenció de nostres poetas); en la tercera la dominació segons las crónicas gregas; en la quarta los catalans judicats per los historiadors bizantins y en la quinta segons los historiadors neohelénichs. Com se veu, l' assumpto está mirat per tots sos aspectes.

¿Cóm es lo desenrotllo? L' autor va seguint un método que pot dirse merament expositiu en més de las tres quartas parts de la obra. Va copiant insults y més insults que, com es natural, dirigeixen los grechs á los que tan terribles llissons 'los hi donaren, y mentrestant l' autor sembla acullirlos ab una rialleta. *¡Retórica, frases fetas!* acostuma á dir sovint. De tant en tant ve un elogi y llavors se formalisa trayentne conseqüencias favorables. Pero s' acosta 'l final del llibre, arribém á la pág. 91 y l' autor s'enardeix de sopte y paga tots los insults que 'l lector un xich viu de geni ha vingut tolerant ab pena, ab un, un sol, pero que va fondo, dresser al amor propi nacional. « Achaque peculiar del pueblo griego, diu, ha sido mostrarse siempre desagradecido con sus bienhechores. El que lo fué con los propios, el que hizo beber la cicuta ó condenó al ostracismo á sus hombres más distinguidos, ¿ cómo admirarnos que niegue los favores recibidos de extranjeras manos? » Y segueix, segueix una plana per l' istil y dugas més d' entussiasta defensa de la Europa católica y la rassa llatina. Pero ve la « Conclusion » y tots los cárrechs per que anava passant lleugerament lo Sr. Rubió y Lluch trovan forta refutació. Los catalans no féren més que venjarse terriblement de las moltas vilesas que los hi féren los grechs. Llegiu, llegiu aquellas planas y sentireu bátrer vostre cor catalá enorgullintse d' aquells sanguinaris almogávvers que l' havían fet avergonyir casi be en lo decurs de sa obra.

L' autor ha merescut be de la historia séria. *La veritat avans que l'amor patri* ha sigut son lema qu' es també lo nostre, qu' es també un dels lemas de L' AVENS. L' estil de la obra es esmerat, massa esmerat á voltas, puig que l' autor incorre en afectació. — A.

LA MASONERIA.— Baix aquest títol lo ilustrat publicista Sr. Mañé y Flaquer escrigué en lo *Diario de Barcelona* ara de poch una série d' articles que s' han publicat recullits en un quadern estampat á Vilanova ab més sobra de bons materials que de bon gust, segons pregonan la portada y la cuberta.

Habíam llegit aquells articles un per un á mida que 's publicaban en lo degá dels diaris barcelonins. Per la bona impressió que 'ns deixaren hem volgut de nou saborejarlos tots plegats, l' un darrera l' altre, aprofitant la ocasió de véurels reunits en forma de llibre. Aquesta nota bibliográfica reflexa, donchs, lo concepte que n' habém format. Véusel aquí.

Prenent per basa lo treball del difunt periodista Rafael de Rafael publicat en idénticas condicions que 'l que ara fem referencia, lo Sr. Mañé ha pres en lloch de la ploma l' escarpell y ha produhit set articles excelents dintre la especialitat de periódich.

La masonería en mans d' un escriptor posat al servey d' una doctrina política contraria á la famosa ordre, no cal dir si 'n sortirá mal parada; mes aixó no obstant lo Sr. Mañé raras vegadas usa lo rich vocabulari de grosserías tant comú en altres, y tant com pot procura no separarse del camí natural ara aduhint arguments, ara fent citas históricas y observacions poch vulgars.

Una dificultat ofería portar á cap un estudi com lo del Sr. Mañé. La masonería per la seva índole de confederació misteriosa que s' amaga als ulls dels profans y que ni es del complert domini de la inmensa majoría d' iniciats, posaba al periodista barcelonés en la alternativa ó de treurer

de dret á dret las conclusions qu' ell se proposaba ó de no escriure per lo perill d' errar. D'un y altre escull ha volgut fugir lo Sr. Mañé prenent peu de *La Masoneria pintada por sí misma*, articles insertats en *La Voz de Cúbay* deguts á la ploma d' un seu colega en opinions y professió, mes posanhi de compte propi noticias y observacions que proban sa diligencia. Si en errors podia caurer Rafael de Rafael, no n' estava menos exém lo Sr. Mañé. Un y altre escribían sobre materia que no reb altre llum que la del misteri, y ab ajuda de documents ó llibres de la Ordre. Qu' aquestos materials son incomplets no es difícil demostrarho analisant separadament algun article.

En quant á las conclusions del Sr. Mañé, sobre tot en l' *Epilogo* podran semblar tan lógicas com se vulga, pero están lluny de la veritat lo qual será degut segurament á no haber begut en fons prou abundosas.

Ab tot y aixó los articles del Sr. Mañé, per qui no s' haji dedicat á estudiar los misteris de la ordre masónica, n' hi donarán una idea bastant exacta. — E. C.

LA COPA, per FRANCESCH MATHEU, llibre del qual nos ocuparém en un dels pròxims números.

LA HORTOLANA DEL BORN, sarsuela de 'n JOAN MOLAS Y CASAS.—Voluntariament es filla de *La fille de Mme. Angot*, involuntariament resulta germana dels romansos de cego.

BARCELONA EN CAMISA, (que ja té alguna fetxa) y **LO DEU DEL SIGLE**, últimas obras publicadas per C. GUMÁ.—Lo mateix home ab los mateixos pecats, com se sol dir. Lo género y los defectes de sempre.

EL POQUITA COSA, es lo títol del últim tomo publicat per la Biblioteca Verdaguer. Es una traducció feta per En Joseph Roca y Roca de la coneguda novela de Daudet *Le petit chose*. Ha sigut atacat ab inusitada duresa per un periódich de Madrid, pero ab més sanya que justicia.

NARRACIONES POPULARES DE LA SELVA NEGRA, de Auerbach, traduhidas per Fernández Merino é ilustradas per Mariano Foix.

NOVAS.

Lo ilustrat catedràtich d' aquesta Universitat D. Cayetá Vidal de Valenciano, publicarà segurament dintre pochos dias un opúscul castellá en que discuteix ab molt acert si *El Entremés de refranes* que sol atribuirse á Cervantes es ó no fill de son ingeni. Acompanya també á aquest estudi la traducció catalana del citat *Entremés*. A una galanteria del Sr. Vidal de Valenciano devém lo coneixer sa obra avans de publicarse y d' ella podém dir que 'ns ha impressionat molt favorablement.

Una nova traducció de la Atlántida ha vist la llum: la excelent que venia insertant d' algun temps ensá una reputada revista de Madrid y qu' es deguda al catedràtich de Teruel Sr. Diaz Carmona. Gracias á éll lo castellá contarà ab una traducció del poema de Mos. Verdaguer feta en bons versos.

En l' article del Sr. Puiggari *Retaule de S. Vicens de Torelló*, insertat en lo número passat, s' escaparen las següents erradas d' impremta: En la plana 61, ratlla 3 ahont diu *remosos* deu dir *recursos*; en las ratllas 10 y 11, en lloch de *Nostra Senyora*. Ilegeixis *Nostre Senyor*; y en la 24, en lloch de *veníament*, deu ésser *néciament*.